

slavné ženy

Profesorka Margareta Salas

Presidentka Španělského
Institutu v Madridu

Margareta Salas se narodila se v Caneru, ve španělském Asturíasu v roce 1938. V šestnácti letech jí touha po vzdělání přiměla odejít do Madridu a studovat chemii. Graduovala v roce 1960 a o tři roky později získala PhD. z biochemie. V devatenácti letech se setkala se Severo Ochoa, nositelem Nobelovy ceny za medicínu, který jí nabídl spolupráci na výzkumu ve své newyorské laboratoři.

Profesorka Salas je od roku 1995 presidentkou sdružení španělských akademiků Instituto de Ispana, v letech 1968–1992 byla profesorkou molekulární genetiky na Madrid Complutense University a od roku 1974 je profesorkou španělské výzkumné rady madridské Autonomous University. Hlavním výzkumným polem Margarety Salas je replikace DNA a kontrola genové exprese za použití bakteriálního viru jako modelového systému. Mezi její úspěchy patří mimo dva čestné doktoráty, přes dvě stě studií a článků v odborných vědeckých časopisech, cena UNESCO Carlos J. Finley z roku 1991 a výzkumná cenu Jaime I za rok 1994. V roce 2000 získala cenu UNESCO – L'Oréal za nejlepší Evropskou vědkyni.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

V newsLetteru, který se k vám právě dostal, se můžete dočíst o situaci žen ve vědě ve Španělsku. Zaměřily jsme se na představení obecných podmínek, za nichž ženy ve vědě pracují. Více prostoru jsme věnovaly přímému vyjádření jedné z předních vědkyň - prof. Salas. Najdete zde i aktuální zprávu o české delegaci na 2. konferenci o fyzice v Riu de Janeiro, stejně jako nabídky a upoutávky na konference a semináře. Věříme, že se vám bude první letní newsLetter dobře číst a těšíme se i nadále na vaše reakce.

Redakce newsLetteru

Španělsko: Ženy, věda a společnost

Ustanovení, které uznává rovnost mužů a žen v kontextu právního řádu jako jedno z jejich základních principů, je zahrnuto ve španělské ústavě od roku 1978. Rovnost mezi muži a ženami byla ve Španělsku dosud rozvíjena především v rámci oblasti vzdělávání a pracovního trhu. V roce 1983 byl založen Women's Institute, jehož cílem je na jedné straně podporovat a posilovat aktivity na poli rovných příležitostí a na straně druhé vytvářet podmínky pro zvýšení participace žen na politickém, kulturním, ekonomickém a sociálním životě ve Španělsku. V roce 2000 byla založena observatoř pro rovné příležitosti mužů a žen, jejímž cílem je vytvořit informační síť, která sleduje situaci žen ve společnosti a vliv politických opatření na vzrůstající participaci žen v rámci všech oblastí lidské činnosti.

Národní plán pro vědecký výzkum a technologický rozvoj pro roky 2000–2003 obsahuje v dokumentu Podpora rovných příležitostí mezi muži a ženami specifické V&V priority zaměřené na genderovou rovnost. Deklarovaným zájmem je sledovat současnou situaci žen ve společnosti, stejně jako její historické kořeny.

V rámci úpravy pravidel pro zaměstnance a zaměstnankyně universit a výzkumné pracovníky a pracovnice došlo k zavedení opatření, která velkou měrou podporuje ženy. Grantové programy pro doktorandy vyžadují, aby uchazeči a uchazečky měli složené závěrečné státní zkoušky po 1. 1. 1998 (pro stipendium, které se uděluje od 1. ledna 2001). Avšak pro ženy, které pečovaly o děti (maximálně 5 let), se tato doba prodlužuje o 4 roky. Přihlásit se tak mohou i ty, které složily závěrečné zkoušky po 1. 1. 1994. Zohledňuje se tedy čas strávený péčí o děti.

Rada pro vědecký výzkum ustavila pracovní skupiny, které mají za úkol analyzovat situaci výzkumníků v rámci vědeckých institucí. Poměr žen na vedoucích postech výzkumných institucí tvoří pouze 13,3% a přibližně stejně je tomu i na univerzitách. V technických oborech je tento poměr ještě daleko nižší.

PHYSICS SCIENCES AND TECHNOLOGY			MATERIAL SCIENCE AND TECHNOLOGY		
LEVELS	WOMEN	TOTAL	LEVELS	WOMEN	TOTAL
PROFESSOR OF RESEARCH	3 (9%)	34	PROFESSOR OF RESEARCH	2 (3%)	63
RESEARCH SCIENTIST	5 (9%)	58	RESEARCH SCIENTIST	24 (32%)	76
SCIENTIST	44 (26%)	172	SCIENTIST	70 (41%)	170
TOTAL	52 (20%)	264	TOTAL	96 (31%)	310

Český tým vědkyň na 2. IUPAP konferenci o ženách v fyzice

Rio de Janeiro, květen 2005

V květnu se konala v pořadí již druhá konference o ženách ve fyzice (první se konala v roce 2002 v Paříži), tentokrát v Riu de Janeiro. Konference se účastnilo mnoho týmů z celého světa, mezi nimi i delegace z Čech (Milada Glograrová, Jarmila Kodymová) pod vedením profesorky Raji Heyrovské. Fyzika představuje jednu ze základních vědních disciplín a nízké zastoupení žen v tomto oboru (celosvětově je to přibližně 15%) může znamenat ohrožení možnosti dalšího a nového poznání v této oblasti. Na konferenci byly formou plakátů (ty je možné získat na níže uvedené konferenční webové stránce) prezentovány situace žen ve fyzice v různých zemích.

Panelové diskuse se zaměřovaly zejména na tematizaci několika základních otázek, mezi něž patřilo například téma ztraktivnění fyziky pro mladé studentky, představování úspěšných kariérních vzorců a rolových modelů, podpora žen na vedoucích pozicích a podpora kandidatury žen na tyto pozice či tematizace sladování pracovního a soukromého života.

V každé z těchto oblastí se pozornost zaměřovala především na bariéry a sociální problémy, s nimiž se musí ženy v příslušných oblastech potýkat, a na navrnutí strategií, které by bylo vhodné zaujmout k jejich překlenutí. Bylo navrženo několik zásadních opatření a návrhů. Jejich podrobné znění lze získat na webové stránce konference a bude jim také věnováno speciální číslo Amerického institutu fyziky (AIP).

Oproti poslední konferenci v Paříži se celkově věnovalo více pozornosti strategiím, jak do fyziky přitáhnout větší počet žen, a jaké podmínky jim vytvořit, aby v této vědní disciplíně zůstaly. Více informací o celé akci a další odkazy naleznete na uvedených stránkách: <http://www.wyp2005.org>, <http://www.cbpf.br/~women-physics/>

„Jsem zcela proti kvótám pro zastoupení žen. Je na nás, abychom si vydobily prostor, který si zasloužíme.“

Rozhovor s Prof. Margaretou Salas pro UNESCO Courier 2000

Od roku 1901, kdy švédská Akademie věd ustanovila Nobelovu cenu, coby ocenění za úspěchy v různých vědeckých disciplínách, byla tato cena udělena pouze 10 ženám (v porovnání s 435 muži). S pomocí programů financovaných UNESCO a Evropskou komisí vytvářených k podpoře zapojení žen do vědeckého výzkumu, se ukazuje, že věda není pouze mužská doména. Profesorka Margareta Salas, kterou jsme představily v rubrice „slavné ženy“, věří, že v blízké budoucnosti dosáhnou ženy dostatečně vysoké míry participace ve vědě a společnosti, aby samy uvěřily, že jsou důležité na všech postech a v každé situaci. A nebude k tomu zapotřebí kvót. Ona sama vysokého postavení dosáhla tím, že svůj život zasvětila výhradně vědě.

Jaká výzkumná oblast bude podle Vás v tomto století nejvýznamnější?

Podle mě je jednou z nejdůležitějších oblastí vědeckého zkoumání mozek. Nezbytným klíčem, který musí být objeven, jsou otázky: proč myslíme, proč mluvíme, jaké molekulární mechanismy jsou za myšlenkovými procesy atd. Na těchto otázkách pracuje ohromné množství lidí. Mimo to, jak řekl John Maddox, mnohaletý editor

magazínu Nature: lidská intelektuální kapacita je tak velká, že v budoucnu přijde chvíle, kdy již nebude co objevovat.

Nebude to trochu nudné?

Ani vy, ani já u toho nebudeme. Jako příklad uvedu skutečnost, že v současné době stojíme před otázkou posloupnosti lidského genomu, což je pouhý začátek. Jedna věc je znát posloupnost genomu a zcela jiná je vědět, proč se to tak děje, a porozumět funkci každého z našich 100 000 genů. Podle současných propočtů bude taková věc trvat dalších sto let. Takže si nemyslím, že bychom měli čas se začít nudit.

Co byste řekla studentkám, které se rozhodnou zasvětit svůj život vědeckému výzkumu?

Má rada by byla stejná pro dívky i pro muže: jestli je skutečně zajímavá vědecký výzkum, měli by pochopit, že se mu musí věnovat na 100%. Nejde to dělat napůl. Buď tomu obětujete život, nebo ne. Když jste opravdu připravený vědě zasvětit všechn svůj čas, pak do toho jděte! A pak je to na celý život.

Celé Interview na http://www.unesco.org/courier/2000_06/uk/dires.htm#e1.

Lucía Iglesias Kuntz, UNESCO Courier journalist

Ceiling and Floors

Nová zpráva o genderových rozdílech v platech mužů a žen ve Španělsku v kontextu dosaženého vzdělání

Fakt, že téměř na celém světě muži dostávají vyšší platy než ženy za stejný výkon, je známá věc. Španělští odborníci a odbornice se rozhodli prozkoumat rozdíl v platovém ohodnocení mužů a žen z hlediska jejich vzdělání. V rámci skupiny s akademickým vzděláním byly nalezeny velké platové rozdíly mezi muži a ženami na nejvyšších pozicích této skupiny ve shodě s hypotézou o skleněném stropu. Na druhé straně, v rámci skupiny se základním vzděláním, byly tyto rozdíly

veliké naopak na nejnižších pozicích této skupiny. Tento neobvyklý model nazvali autoři a autorky „glass floors“ (skleněnou podlahou) a argumentují obecně nízkým statistickým zastoupením žen v této skupině. Z uvedeného vyplývá, že zkoumáme-li míru rozdílů v platech španělských žen a mužů obecně, vyjde nám nižší, než je tomu například ve Skandinávii. Je nutné proto zkoumat platové rozdíly vždy v kontextu jednotlivých skupin obyvatel definovaných na základě dosaženého vzdělání.

Celá zpráva v pdf na: http://www.ehu.es/Sara delaRica/docs/iza_dp1483.pdf.

Současnou mladou talentku je
**Ing. Lucie
SEDMIHRADSKÁ,
PhD.,**

kteřá dokončila doktorské studium na VŠE v Praze, obor finance. V současné době je se dvěma dětmi na mateřské dovolené.

NKC-ŽV: Dokázala byste porovnat na základě Vaší zkušenosti fungování vědy u nás a v zahraničí?

Pro mne byla Amerika jedno velké zklamání. Z Prahy jsem byla zvyklá, že si každý dělá převážně sám to své. Mylně jsem si představovala, že tam budou vědecké týmy, kde jeden zkušený pracovník řídí ty své „mysky“, a společně na něčem pracují. Myslela jsem si, že se tam do nějakého takového týmu zařadím bez ohledu na to, co budou zkoumat. A to se tedy vůbec nestalo. Spolupráce s Američany byla velmi obtížná. Nepodařilo se nám žádným způsobem mezi ně proniknout, stále si mysleli, že děláme nějaký jiný obor. Já jsem však chtěla dělat cokoli, třeba i jen proto, abych viděla, jak oni pracují. To se tedy vůbec nepodařilo. Z hlediska vědecké práce se mi prostředí zdálo velmi konkurenční. Na to, abych se účastnila tolika konferencí a grantů, jako v Čechách, bych v Americe musela být mnohem starší. Už jen to, že jsem získala doktorát v sedmadvaceti, tam působilo velmi exoticky. Předpokládám, že částečně pochybovali o úrovni našeho školství.

Celý rozhovor s názvem „Byla to asi chyba, že jsem si myslela, že to nemůže být taková změna mezi jedním a dvěma dětmi. A po pravdě je to změna ohromná.“ naleznete na: <http://www.zenyaveda.cz/html/index.php?s1=1&s2=3&s3=3&id=30>.

Breaking the glass ceiling Conference

27–28. 4. 2006, Famagusta, Kypr

Cílem druhé mezinárodní konference, kterou organizuje Centrum pro ženská studia při Eastern Mediterranean University, je vytvořit prostor pro setkání akademiček a akademiků, stejně jako zástupců a zástupkyň z řad novinářů i široké veřejnosti, kteří se věnují tématům spojeným nejen s ženami ve vědě. Více informací na adrese: <http://cws.emu.edu.tr/>.

Women and science – call for proposals

Evropská komise vyhlásila call na projekty podávané v rámci 6. Rámcového programu v oblasti ženy a věda (sekce Science and Society). Výzva se zaměřuje zejména na následující oblasti: empowerment of women and public debate; women in science governance; mobilising women for engineering and technology; conference on gender and excellence; deepening the knowledge base; practical tools for gender mainstreaming; mainstreaming strategic areas. Více informací lze nalézt na adrese: http://fp6.cordis.lu/fp6/call_details.cfm?CALL_ID=222.

Womensciencenet.org

<http://www.womensciencenet.org/index.php?folder=main>

Zajímáte-li se o témata spojená se ženami ve vědě, můžete se rozhodně nechat inspirovat stránkou [womensciencenet.org](http://www.womensciencenet.org), která je užitečným zdrojem informací na toto téma. Celý projekt je součástí širší sítě zastřešené projektem Hypatia – UNESCO, sídlo má v Itálii, ale věnuje se tématům spojeným se ženami ve vědě v mezinárodním kontextu. Stránky jsou aktualizované a kromě zajímavých informací zde můžete získat i cenné kontakty a dozvědět se o nabídkách a konferencích v dané oblasti. Je možné se zde přihlásit k odběru newsletteru i zapojit se do debatní skupiny v rámci tematiky žen a vědy.

Making Europe more attractive for researchers

Marie Curie Konference 2005, 28. 9., Tuscany, Itálie

V Itálii (Pisa /Livorno) se bude ve dnech 28.–30. 9. 2005 konat Marie Curie konference, jejíž cílem je vytvořit prostor pro sdílení zkušeností a znalostí pro vědce a vědkyně, kteří se účastnili některého z programů Marie Curie. Konference je primárně určena právě jim, diskutovány budou možnosti jejich kariérní dráhy a další relevantní témata. Registrace je zdarma, počet míst je však omezený. Více informací na: http://europa.eu.int/comm/research/fp6/mariecurie-actions/news/events/mc-sc-conf2005_en.html.

Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj v Bruselu

V Bruselu byla dne 16. května otevřena Česká styčná kancelář pro evropský výzkum (CZELO). Tato kancelář byla zřízena Technologickým centrem AV ČR na základě dotace MŠMT a bude k dispozici pro širokou vědeckou veřejnost. TC AV ČR je garantem projektu Národního informačního centra (NICER) a obdobně jako NICER bude i CZELO, které je detašovaným pracovištěm TC AV ČR zřízeným na základě smlouvy o poskytnutí dotace s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, poskytovat kvalifikované služby všem výzkumným organizacím v České republice. Adresa kanceláře je: <http://www.czelo.cz/>.

NEWSLETTER – ČERVEN 2005

Měsíčník Newsletter vydává bezplatně NKČ-ŽV, projekt Sociologického ústavu AV ČR, financovaný v rámci programu EUPRO MŠMT (kód 1P OK 459).

Adresa redakce Husova 7, Praha 1 110 00
Redakce Kateřina Šaldová, Barbora Tupá
Grafika janastepanova@volny.cz

Příspěvky zasílejte na news@zenyaveda.cz

Objednávky NEWSLETTERu pošlete na adresu redakce nebo volejte na tel.: 222 222 322